

Neapol z pohledu Karla Čapka

LID NEAPOLSKÝ

I

Nebudu vám psát o Vesuvu ani o Modré jeskyni. Zejména pak vám nebudu psát o moři; slušný člověk nemluví o krásách své byt' jen dočasné lásky. Krom té krásné přírody je tu hlavní znamenitostí původní neapolský lid.

Lid neapolský má tradici starší než římské forum. Už Goethe prý psal o stádech koz, jež ráno běhají po neapolských ulicích, aby byly na místě podojeny. Ráno o půl sedmé je pod mým oknem strašný řev; vystrčím ven hlavu, a dole přežvykuje stádo koz (mají obličej jako anglické ladies) a jakýsi chlapík je s povzbuzujícím řevem dojí; a když mne zmerčí, pustí vemeno, natáhne ruku a něco na mne volá. Vylezeš z domu, a hned na parádní Via Parthenope leží napříč chodníku kolohnát, ruce pod hlavou, černý jako klobás, a vyhřívá na slunci svůj uzžený pupek. Myslíš si, že neumřel', ale spí; ale sotva přijdeš na dostřel huby, vytáhne zpod hlavy ruku a povídá: „Signore, un soldo.“ Kluk veřejně kropí patník a při tom na tebe volá: „Signore, un soldo!“ — patrně za tuto lokální podívanou. Kdyby se dalo vydělávat křikem, byl by každý Neapolitán Astorem. Prodávat noviny za strašného válečného ryku, skákat s nimi do rozjetých tramvají a vlaků, nebo od božího rána sedět na chodníku nad párem tkaniček do bot, třemi citrony a šňůrou korálů a až do večera mlet hubou do vřavy ulice, to je asi tak to pravé povolání pro tento lid. Jdeš pěšky kdesi v Pozzuoli; nějaký vetturino si umíní, že musíš jet jeho drožkou; nuže vzdej se odporu. Půl hodiny jede vedle tebe a křičí, křičí; nejdřív italsky, nerozumíš; pak anglicky, a děláš, jako bys nerozuměl; pak francouzsky, německy, a nakonec povykuje: da, da, charašo, gaspada, otto lire, acht, majher, mosjé vera tů, tů kompri, otto lire, ser ejt, ejt, ejt.“ Konečně se podrobíš tomuto jazykovému fenoménu a několik kroků před cílem vlezeš do jeho rachotiny; i vyrazí vítězný pokřik, jeho koník se splaší, vetturino se pověsí na otěže a řve, jakýmsi nepochopitelným zázrakem vezme ostrou zatáčku rovnou přes příkop, kůň se trochu schvátí, ale po třech krocích se splaší znovu, letíš do propasti a zas nahoru, na pravo a na levo, poroučíš duši bohu, a — ecco! vetturino se triumfálně ohlédne jako vítěz v olympijských závodech; jsme totiž u cíle. „Patnáct lir, signore,“ povídá pokojně. Dobrá, dáš mu osm. „A zpropitné,“ žádá výtečník. Nu, přidáš liru; život snad za to stojí. „A ještě zpropitné pro koně.“

Jdeš se podívat do Solfataru (— nechod'te tam, celý fenomén vypadá asi tak, jako když se u nás hasí vápno). Vstupné... šest lir, hled'me. U vchodu se na tebe beze slova pověsí vznešený pán; má v ruce jakýsi slaměný cop a pěkně si hvízdá. Bohužel příliš pozdě shledáš, že vznešený pán je průvodce, který u jakési díry zapálí na deset vteřin slaměný pletenec, aby to jaksi kouřilo. Pak tě vede za nějakou boudu; myslíš s povděkem, že tam je záchod. Zatím tam je bosý děda, který hrábne motykou do písku a vyzve tě, aby sis tam opařil ruku; mimo to ti strčí mermomocí do kapsy tři horké kamínky, prý na památku a nastaví ruku. Vznešený pán vrže krásnými botami a vede tě ven. „Deset lir, pane.“ Trochu se zarazíš. „Pět lir je má taxa,“ vysvětluje pán, „čtyři liry za pochodeň, a lira na víno.“

Sedíš u večere ve slušném hotýlku; dole je moře, nahoře dýmá Vesuv, nu, pěkné je to. A ke všemu se na ulici ozvou kytary a příjemný hlas zpívá známou neapolskou píseň „To jsem se škrábla.“ Za chvíli je u tebe chlapík a nastavuje klobouk, má v něm na ubrousku samé pětíliry. Trochu se stydíš, že mu tam hodíš jen vdoví liru; ale líbezný tenor šikovně pohne kloboukem, lira zmizí v ubrousku a jsou navrchu zas samé pětíliry.

Nuže, nejsem člověk mrhačný a nedám, co nemusím; ale prosím vás, až se vrátím, nepodávejte mi nikdo ruku, abych vám snad do ní nestrčil diškereci. Nebo mi probůh řekněte: je ještě na světě něco, co je zadarmo?

II

Budiž po pravdě řečeno; s krásou Neapole to je tak trochu švindl. Neapol není krásná, pokud se na ni nepodíváte z dálky. Z dálky to leží zlatě ve sluníčku, moře je modré, jak si jen můžete představit, tuhle napřed pěkná pinie, tamhle to modré je Capri, Vesuv vydechuje kousek bělavé vaty, Sorrento daleko a čist'ounce svítí, — bože, je to hezké. A pak se udělá soumrak, vše promodrá a proskočí světélky, a teď to je celý polokruh jiskřiček, a po moři se nese loď a svítí zelenými, modrými, zlatými světly: bože, je to hezké! Ale pojd' do města, člověče; putuj ulicemi, mrkej na vše českými kukadly a těš se jak můžeš z malebnosti tohoto života; za chvíli ti bude z něho trochu nanic. Snad jsou ty ulice pitoreskní; ale rozhodně jsou velmi ošklivé. Potloukáš se pod guirlandami špinavého prádla, raze si cestu mezi všelijakou verbeží, osly, všiváky, kozami, dětmi, auty, koši se zeleninou a jinými podezřelými svinstvy, dílnami jež vyhřezly přes chodník do půli ulice, odpadky, plavci, rybami, drožkami, hlavaticemi, kameloty, načesanými holkami, umazanými haranty rozvalenými na zemi; všechno se tlačí, povykuje, řve, práská bičem a šidí. Jak se zdá, pravým živlem Neapolitána je něco prodávát; vezme se židle, staré šle, tři svíčky a smradlavá kambala; pak se nad tím po celý den zpívá jakési zaklínání, a to je obchod smíšeným zbožím. Tuhle ubohý slepec prodává sedm holí; slituješ se a kupuješ jednu; ubohý slepec chce za ni dvacet lir, ty mu dáš pět a jdeš; věz tedy, že jsi se strašně napálil. Tady jde chlapík, nese na rameni židli a aby mu nebylo smutno, troubí si pochod na křídlovku. Měl jsem to neštěstí, že jsem přijel do Neapole půl hodiny po italském králi; bylo patrně velké vítání, ulice jsou zataraseny drožkami, auty, kárami, osly, nejděivnějšími rachotinami; aby jim ušla chvíle, kopou kočové do svých hovad a práskají biči, šoféři vytrubují, všecko zběsile řve, někde v přístavu houkají děla; jakživ jsem neslyšel takovou melu. A lidi, italské parádní uniformy, to vám je teprve merenda! nikdy bych nevěřil, že může mužský na sebe navěšet takové baldachýny, péra, šňůra, třapce a šerpy, lampasy, chocholy, postroje a lanoví, krumplování, cecíky, pozamenty a guirlandy, jako velcí i malí hodnostáři této malebné země. Abych nezapomněl, viděl jsem krále ujíždět ulicemi; nadšený lid mu... jednoduše tlaskal, jako v divadle.

Ale abych se vrátil k svým maníím: Neapol je město nadobro netvořivé; vždycky se tu špatně malovalo a nijace stavělo; tady lidem stačí modré nebe a to boží požehnání přehojné přírody. Ale v jednom kostele (teď nevím, byl-li to S. Gennaro nebo S. Chiara, ale snad ještě jiný svatý) jsem našel votivní obrázky úplně lidové; je jich tam pár set, a mezi nimi jsou rozkošné. Obyčejně je tam namalován pokoj v neobyčejně důtklivé perspektivě; na posteli řádně vyškrobené a pečlivě nastlané leží nemocný, několik žen v sukních z roku 1870 lomí rukama a tiskne k očím vyžehlené šátky, a pak je tam na stěně svatý obraz a před ním klečí muž v černých šatech ztuhle, přímo a plasticky jak dobře naplněný pytel. Patrně nebesa nemohla odolat modlitbě tak vzorné a uzdravila chorého, načež byl jim vzdán dík tímto pečlivým exvoto. A vidíte, jsou mezi těmi obrázky některé, jež mají vážnou prostotu celníka Pousseaua, a jiné, jež mají znepokojivost Munchovu; je to svým způsobem jedinečná gallerie anonymního malířství.

Vše ostatní pak v Neapoli je jenom křik, neřád a malebnost.

Čapek, Karel. *Italské listy*. 9. vyd. Praha, Dr. Ot. Štorch: 1930. s. 37–42.

